56e jaar. — Nr 16.

Dit nummer bestaat uit 8 bladzijden.

Zaterdag, 6 Februari 1909.

DE POSTRIJDER
DER PROVINCIE LIMBURG.

Men schrijft in te Tongeren bij V. COLLÉE, uitgever en eigenaar van dit blad.

De *POSTRIJDER* verschijnt 's dinsdags, 's donderdags en 's zaterdags.

Alle toezendingen van brieven, geld of aankondigingen moeten *franco* gedaan worden aan den uitgever. Groote Markt, te Tongeren.

Abonnement:
Drie maal per week : 6 fr. per jaar.
Twee - 5 -
Een - 4 -
Een blad afzonderlijk 10 centiemen.
De abonnementen zijn vooruit betaalbaar.
Aankondigingen : 15 centiemen per drukregel.
Reclamen, vonnissen en andere artikels vooraan of binnen in het blad 1 frank den drukregel.

EERSTE BLAD

TONGEREN, DEN 6 FEBRUARI 1909

Weest spaarzaam in uw huishouden!

« Waar spaarzaamheid huishoudt
dàar leeft de weelde meê !.... »

Ik zou wel willen, en mijn hart zou er zich bij verheugen, indien deze regeltjes in de oogen vielen van den eenen of anderen geldverkwisten den huisvader, die verre van vrouw en kinderen, door drank en overdaad, de zijnen in ellende en armoede doet vallen... Ik zou wel willen, en den gelukkigen stond zou ik zegenen, waarop, door deze woorden getroffen, menige trotsche en onnadenkende huisvrouw voorgoed vaarwel zou zeggen aan zoovele uitgaven voor dure kleederdacht en wat weet ik nog al !...

Vadersen Moeders, weest spaarzaam in uw huishouden ! Hebt orde in uwe zaken en houdt rekening ! 'k Ken er velen die welvarend zijn geworden door een onophoudend sparen. 'k Ken er anderen, die door 't geldverkwisten, den grond zijn ingegaan, zooals men gewoonlijk zegt, en dit door hunne schuld, door hunne zorgeloosheid !

« Groot verteer en klein gewin
Is 't verderf van 't huisgezin.
Als men uitgeeft zonder maten,
Wat kan groot gewin dan baten,
Of wat voordeel steekt er in ?...
Hangt het hekje naar den wind
Maar in 't goede, lieve vriend !
Zet de tering naar de nering,
Of de nering krijgt de tering,
En gij zelf er bij, mijn kind :
Zuinigheid baart overvloed,
Soberheid maakt zuiver bloed ;
Volle magen, — leege kasten,
Maanden smullen, — jaren vasten,
Pronk van kleeren, — arm van goed !
Daarom is een cent gespaard,
't Winnen van een gulden waard !
Wie zijn rekening goed kan sluiten
Baat het binnenhuis en buiten —
In den hemel als op aard !

Meer dan ooit is het noodig goede rekening te houden en spaarzaam te zijn, om wel en heerlijk door het leven te geraken. Iedereen weet het : 't leven ten huidigen dage is duur, duurder dan op welken anderen tijd, en nietlemin gaan vele menschen te werk alsof ze er aan twijfelden.

Het geld, dat men uitgeeft voor genot of vermaak, mag nooit zooveel wezen, dat men in het noodzakelijke te kort komt. Doorgaans rekent men maar meest, om aan niemand meer te betalen dan men schuldig staat, of, om wel van een ander geheel het zijne te ontvangen ! Verders... vele moeders denken er niet aan, hoeveel hunne kinderen die ter school gaan, op hunne snoepcenten zouden kunnen overhouden, om het, gedurende den winter, van het spaarboekje af te trekken, ten einde er warme kleedingstukken mede te koopen. Vele jongelingen en jonge dochters, die van vader en moeder iets terug krijgen van hunne werkhuur, vergeten *rekeningte houden* en uit te tellen hoeveel zij daardoor op 25 jarigen leeftijd zouden sparen.

Hoevele Vaders, die met vrouw en kinderkens zelfs niet deelen wat hun toch uit rechtvaardigheid en vaderliefde toekomt !

O ! Vaders ! jong getrouwde, en voor wien het nog niet te laat is, denkt toch na en weest spaarzaam ! Telt te zamen wat gij op markt- en betaaldag, op Zondag en Maandag *nutteloos* en *overbodig* aan drinken en schinken verdoet ! Trekt die som af van deze welke gij wekelijks voor *brood* en *huishuur* moet betalen, en gij zult verwonderd staan over 't betrekkelijk klein verschil ! Vermenigvuldigt eens door 52 die *wekelijksche schade als gij onmatig zijt*, en die wekelijksche afkortingen op brood- en huurprijs *als gij matig zijt of niet drinkt*, en hij zult zien hoe menige kroegbaas op de renten leeft van menig onbedachten drinker.

Dat is de waarheid ! Wie zal ze mij ontloochenen ?...

Voor U, o huismoeders, voor u zij een laatste woord.

Past wel op dat gij, door overbodige en nuttelooze kleederdracht, de oorzaak niet wezet van de armoe van uw kroost, ja zelfs van het drinken uwer mans ! Orde in uw huisgezin ! Orde in al uwe zaken ! Want, zooals het H. Schrift zegt « *Orde leidt tot God* » tot welvaren en geluk !

Werkmanswoningen in Limburg.

De bijzondere Commissie, door den Provincialen raad tijdens zijnen laatsten zittijd ingesteld, heeft verleden dinsdag eene nieuwe bijeenkomst gehouden, ten einde het groote vraagstuk te onderzoeken der werkmanswoningen, die noodzakelijker wijze, in het toekomstig kolenbassijn, zullen moeten gebouwd worden

In de vorige vergaderingen, heeft de Commissie de kwestie bestudeerd en opgelost, te weten hoe de Provincie zou kunnen tusschen komen ten voordeele van het bouwen van werkmanswoningen : door het onderschrijven van aandeelen, zoowel bij de thans bestaande als bij de te stichten maatschappijen, en zoowel ten voordeele der kredietmaatschappijen als der maatschappijen van werkmanswoningen.

In hare laatste bijeenkomst, moest het tweede gedeelte van het verzoekschrift van den « Limburgschen Werkliedenbond », onderzocht worden, strekkende om, door alle middelen, in de mijnbijleid der mijnen het oprichten te bevorderen van hetgeen men noemt *« gesloten werkmanswijken »*.

Deze kwestie werd langs al hare zijden onderzocht ; zij werd in 't lang besproken door de Heeren Bestendigen afgevaardigden de Corswarem, Gielen en Van Hamont, en door de Provinciale raadsleden MM. Ceelen, Delvoie, Deploige en Derriks.

Op het einde dezer bespreking, sloot de Commissie zich eenparig aan bij het voorstel, voorgedragen door M. Deploige, waarvan wij hier den inhoud laten volgen :

De bijzondere Commissie, ingesteld door den Provincialen raad om het verzoekschrift van den « Limburgschen Werkliedenbond » te onderzoeken, heeft de eer de volgende besluiten aan den Provincialen raad aan te bieden :

« Gezien het 2e gedeelte van hoogergezegd verzoekschrift aan den Provincialen raad vragende den wensch uit te drukken « dat in de wet betrekkelijk de verzoening der koolmijnen, het verboden worde aan de concessionnarissen « gesloten werkmanswijken » op te richten in de nabijheid der mijnen, en, zoo zulks onmogelijk is, dat deze oprichting enkel toegelaten worden onder verschillende bepaalde voorwaarden :

» Overwegende dat, sedert het verzoekschrift van den « Limburgschen Werkliedenbond » aan den Provincialen raad werd gezonden, het onmogelijk is geworden « gesloten werkmanswijken » op te richten in het meerendeel der gemeenten van het toekomstig kolenbassijn, dank aan de zoo wijze en zoo hoog ! bare voorwaarden, voorgeschreven in het belang en de zekerheid van den werkman, door het Staatsbestuur, in de goedgekeurde akten van den verkoop van gemeentegronden, toegestaan aan de verschillende maatschappijen van koolmijnen ;

» Overwegende daarenboven dat, door eene nauwkeurigere en uitgebreidere toepassing der bestaande wetten, namelijk der wetten van 1 Februari 1844 en van 15 Augustus 1897 op de policie der wegenis, de vorming van « gesloten werkmanswijken » feitelijk onmogelijk zou zijn ;

» Overwegende nochtans, met het doel zooveel mogelijk de moeilijkheden, die kunnen voortspruiten uit het oprichten van nieuwe werkmanswijken, voor te komen en te beletten, het noodig is, in overeenstemming met de inzichten van den « Limburgschen Werkliedenbond », te eischen dat het oprichten van werkmanswoningen enkel toegestaan worde onder duidelijk aangewezen voorwaarden betrekkelijk de gezondheidsleer en de reinheid ; dat, met dit uzicht, het van de grootste noodzakelijkheid zou zijn dat al de gemeenten der provincie zoobaast mogelijk het reglement aannemen op het bouwen van werkmanswoningen, welk reeds in vele gemeenten in voege is ;

» Overwegende dat het Provinciaal bestuur geheel aangewezen is om dit initiatief te nemen opdat gezegd reglement zoobaast mogelijk door al de gemeenten gunstig onthaald zou worden ;

» Heeft de bijzondere Commissie de eer aan den Provincialen raad voor te stellen den dubbelen wensch uit te drukken, dat de Heer Gouverneur en de Bestendige Deputatie :

» 1°) de noodige stappen aanwenden opdat er eene strengere en breedere toepassing zou gegeven worden aan de wetten van 1 Februari 1844 en van 15 Aug. 1897 in onze gemeenten ;

» 2°) de gemeenten der provincie door alle wettelijke middelen aanraden, of desnoods dwingen, zoobaast mogelijk het reglement op het bouwen van werkwanswoningen aan te nemen. »

Deze besluitselen, evenals die welke aangenomen werden in de zitting van 14 November laatstleden, zullen aan de beraadslagingen van den Provincialen raad onderworpen worden, in den aanstaanden zittijd der maand Juli ; de Commissie duidde M. Deploige eenparigelijk aan als verslaggever.

Milicieloting van 3 Februari.

Kanton Tongeren.
Laagste nummer **56**. Hoogste nummer **235**.

BERG. — 3.
Martens 145 — Peeters 220 — Vossen 102.
FREEREN. — 7.
Decresson 108 — Germeaux 214 — Jorssen 194 Loly 114 — Renard 93 — Thonnon 232 — Vrindts 234.
HENIS. — 0.
HERSTAPPE. — 3.
Delvaux 193 — Renard H. 222 — Renard O. 189
HEUR-LE-TIEXHE. — 3.
Bollars 216 — Paques 175 — Vandewinkel 58.
CONINXHEIM. — 8
Adams 72 — Cloesen 159 — Daissormont 183 — Dignelfe 233 — Ernots 140 — Grotars 221 — Vandermeer 125 — Wynants 168.
LAUW — 15.
Barée H. E. 219 — Barée J. J. 225 — Barée L. 137 — Cloes 218 — Digo fle 227 — Hubrechts 224 — Louwet 122 — Nys 197 — Pasquet 179 Toppet J. H. 230 — Toppet J. S. 84 — Vandevenne 169 — Van Marsenille 97 — Van Ormelingen A. G. 163 — Van Ormelingen J. D. 119.
NEDERHEIM. — 5.
Lecoque 109 — Nys 204 — Piette 191 — Potargent 127 — Reynders 60.
NEERREPEN. — 1
Broeders 71
OTRANGE. — 1.
Neven 134
OVERREPEN. — 6.
Cuyx 75 — Daenen 228 — Diricken 174 — Kezenne 157 — Roeffaerts 136 — Thiernesse 180.
PIRINGEN. — 6.
Daerden 171 — Decuijf 77 — Louwet J. 91 — Louwette A. 99 — Rochus 147 — Vroonen 115
RIXINGEN. — 4.
Arckens 104 — Raskin 79 — Roeffelaer 130 — Tits 81.
RUTTEN. — 11.
Bils 161 — Delva 86 — Engelborgs 64 — Geyzens 167 — Kellens **56** — Leonaers 205 — Marechal 131 — Thielen 200 — Vaneylen 123 — Werelds 90 — Zonderman 88.
's HEEREN-ELDEREN. — 3.
Colson 165 — Jackers 100 — Reynders 202.
TONGEREN. — 64.
Aerts 177 — Albert 73 — America 212 — André 57 — Bosmans 107 — Cluckers 148 — Collins 209 — Creten 70 — Daenen 62 — Debay 186 — Deckers E. W. 98 — Deckers H. M. 231 Demeure 203 — Detré 94 — Dieu 184 — Dorissen 146 — Dupont 80 — Erekens 1a — Engelborghs 208 — Fruwé 187 — Franssen 217 — Frère 83 — Gremis 152 — Geysenberghs 143 — Grandjorge 133 — Gubbelmans 160 — Haiverlain 172 — Heens 105 — Heynen 124 — Hegininck 144 — Houbart 120 — Jans H. J. 215 — Jans J. P. 66 — Jaspers 162 — Kerfs 82 — Knuts 164 — Koopmans 201 — Lambrechts 149 — Louvriex 112 — Louwet 198 — Matton 188 Menten 111 — Meyers 106 — Moens J. E. 181 — Moens Th. E. H. 121 — Neven 195 — Noben L. 96 — Noben A. 68 — Nijs 154 — Nysten 190 Ory 61 — Palmans 155 — Parthoens 213 — Philips 116 — Pirlet 126 — Poffé 110 — Probs **235** Proesmans J. 111 — Proesmans J. 153 — Proesmans H. 158 — Renard 59 — Rigo 229 — Roemers 150 — Rogister 101 — Sauveurs 166 — Schepers 139 — Schoeben J. 63 — Schoubben C. 87 — Smallenbergh 211 — Smets 246 — Snellinx 67 Souguenys 85 — Stas 129 — Sterkendries 65 Stevens 76 — Stoffels 178 — Straetemans 138 Thomsin 192 — Thys G. 182 — Thy H. A. 185 Tomsin 210 — Ulrix 135 — Valkeners 89 — Vaeclée 132 — Vanderborgh 95 — Vanderrijst 196 — Vandevelde 78 — Vanhaeren 207 — Vliers 117 — Vrancken 158 — Vroonen 74 — Wathiong 92 — Westphalen 69 — Willems 142
VECHMAEL. — 8.
Baldewyns 173 — Cloes 223 — Cloesen 155 — Degreef 170 — Masar 113 — Smets 141 — Vanbrabant 156 — Wanten 128.
WIDOIE. — 3.
Daenen 103 — Dewelff 176 — Muziek 226.

BUITENLAND.

Nederland. — OP EENE IJSSCHOTS IN ZEE. — Een dertigtal Elburgsche visschers, die gisteren in de Zuiderzee op twee losgeraakte ijsschotsen uit visschen gingen, zijn al visschende afgedreven. De stoomboot *Havelaar* is ter opsporing vertrokken.

Een later bericht aan dit blad meldt, dat de *Havelaar* gisteren namiddag om 5 ure te Kempen is aangekomen, na eene reis van zeven ure, met achttien vermiste visschers aan boord, welke in de richting van Harderwijk gevonden waren.

Duitschland. — BRAND IN HET KONINKLIJKE SLOT. — Woensdag middag is er brand ontstaan in het koninklijk slot, in de zoldering van de Brunswick-appartementen. Het vuur, ontstaan door de slechte plaatsing eener kachel, werd na een uur werkens gebluscht door de pompiers. Hoewel de appartementen in kwestie, waar 's avonds het hofbal moest plaats hebben, vol rook waren, heeft men toch de kostbare wandtapijten en andere voorwerpen kunnen redden. Verscheidene pompiers leden aan een begin van verstikking, door kooloxyd. De keizer, die op het slot was, heeft de plaats des onheils bezocht.

— EROE BRAND. — Te Aurich (Hannover) heeft in den afgeloopen nacht een brand plaats gehad, waarbij 11 hengsten verbrand zijn, waaronder exemplaren van 10.000 tot 12.000 fr.

Frankrijk. — BIJ VERGISSING GEDOOD. — In de volksrijke wijk der rue des Pillons-de-Croix, te Rijsel, woont bij hare ouders de 22 jarige Adeline Henert, welke kennis had met den 20 jarigen Gaston Boone. D ze was bij het meisje gekomen, rond den avond en kreeg twist met hare moeder.

In een oogenblik van zenuwachtige opgewondenheid, maakte de jongeling een gebaar, door de moeder aanzien als eene bedreiging.

— Als gij slaat, riep zij, dood ik u.

Dan heelenal het hoofd verliezend, trok Boone een mes. Adeline sprong toe, doch de arm van den jongeling zakte neer en het wapen drong heelenal in 's meisjes borst. Zij zonk stervend ten grondo.

Hij had de moeder willen treffen, en de dochter gedood. Na zijne misdaad ging Boone zich gevangen geven.

— EENE DIEVENBENDE. — In den omtrek van Lens zijn in den laatsten tijd veel diefstallen gepleegd, duidelijk het werk eener bende. Drie personen zijn gisteren aangehouden ; te Lens en te Rijsel werden de hoofdman der bende en zijn lief in hechtenis genomen. Ook te Roubaix zijn leden der bende aangehouden en men verwacht nog aan andere aanhoudingen in de streek.

— OP ZIJN AMERIKAANSCH. — Te Aix en Provence zijn Dinsdag ongeveer 1000 menschen voor de gevangenis samengeschoold, om tegen de begenadiging van twee ter dood veroorteelde moordenaars te protesteeren. Een gedeelte van de menigte trachtte de gevangenis binnen te dringen, om de moordenaars te lynchen. De policie en de troepen moesten de menschen terugdrijven.

— TWEE REUZEN EN DE POLICIE — Twee reuzen waarvan de een lang is 2 meters 30 centimeters, de gebroeders Huguet, die zich laten bewonderen in de music halls, reden zaterdag in auto door de straten van Parijs, toen een agent proces-verbaal tegen hem wilde maken, omdat ze niet den rechterkant der straat hielden.

Ze ontvingen den vertegenwoordiger der openbare macht op zulk eene wijze, dat er nog twintig andere agenten noodig waren om de beide reuzen naar het commissariaat te vervoeren.

Daar evenwel was de trap te smal voor de twee broeders en de commissaris moest dus zijn bureel verlaten en hen in het wachtlokaal ondervragen.

Er is tegen de gebroeders Huguet proces-verbaal opgemaakt wegens opstand tegen de policie.

Zweden. — EEN IJS-SCHIP — Een zware reis heeft de Zweedsche bark *Albin* op de Noordzee gehad. Het schip geladen met hout, vertrok op 6 December van Norrköping naar Engeland. Het nad voortdurend van hevige stormen en stortzeeën te lijden en daarbij was de temperatuur zoo laag, dat touwwerk, dek en romp met een ijslaag werden bedekt.

Twee weken geleden werd het schip reeds als vermist opgegeven ; viermalen kreeg het de Engelsche kust in 't zicht, maar evenveel malen werd het door den storm teruggedreven De kapitein viel op het gladde dek en brak een paar ribben. Het stuur geraakte onklaar en kon niet dan met de uiterste moeite hersteld worden. De eerste stuurman, die het bevel van den kapitein had overgenomen, geraakte bekneld in de stuurkettingen en werd ernstig gekneusd. Toen het weer eindelijk wat bedaarde slaagde men er in te Grimsby binnen te vallen. Het geheele vaartuig, masten, zeilen en touwwerk waren bedekt met eene ijslaag, aan de romp tot 2 1/2 voet dik. De kambuis, een oude zeerob, verklaarde, dat deze reis wel de zwaarste was, die hij ooit had gehad.

Turkije. — BRAND. — Eene groote kazerne nabij Pera, dienende tot militaire muziekschool, staat in brand en wordt als verloren beschouwd.

Servië. — BIJNA VERONGELUKT. — De kroonprins deed gisteren eene wandeling per automobiel, toen deze tegen eene telegraafpaal aanreed. Het rijtuig werd erg beschadigd. De prins wist er echter in tijds af te springen en werd slechts licht gekwetst.

Italië. — NOG DE RAMP. — Generaal Mazza, oppercommissaris te Messina, ontvangt voortdurend brieven en telegrammen van vluchtelingen uit die stad, thans in gansch Italië verspreid, en die de toelating vragen om naar Messina weer te keeren, ten einde tusschen de puinen opzoekingen te mogen doen om de hun toehoorende voorwerpen en kostbaarheden terug te vinden. Het is echter voor het oogenblik nog onmogelijk daaraan te denken, want de puinen vormen nog een onontwarbaren hoop en zelfs tusschen de weergevonden voorwerpen kan men nog geene opzoekingen beginnen.

— Het werk « Regina Elena », tot bescherming der weezen van de slachtoffers gesticht, herinnert dat het bij koninklijk besluit van 14 januari verboden is zulke weezen naar het buitenland te zenden, of ze toe te vertrouwen aan vreemdelingen.

Panama. — EEN AANSLAG. — Uit Panama wordt geseind in dato 3 Februari.

De ex-president van Costa Rica, M. Rafaël Iglesas, is het slachtoffer geweest van eene moordpoging op 1 Februari. Hij is ernstig gekwetst.

BINNENLAND.

ANTIQUITEITEN, EXPERTIESEN, aankoop. Koopt insgelijks oude pianos clavecijns van de laatste eeuw.
César ZONDERVAN, de Lignestraat, 60, Brussel

LUIK. — DOOD VAN KANUNNIK LEROY. — Eene droevige, sinds lang gevreesde tijding, meldt men uit Luik : Woensdag morgend is kanunnik Leroy, voorzitter van het Groot-Seminarie van Luik, bijna schielijk overleden aan de gevolgen eener erge ziekte, die zijn leven sinds maanden in gevaar stelde.

Priester gewijd in 1867, stond de achtbare overledene sinds 1883 aan het hoofd des Seminaries : hij heeft ius een vierde eeuws toegewijd aan de vorming der jonge geestelijkheid, met een ijver, eene verkleefdheid, die paal noch perk kende. Kanunnik Leroy was onder alle opzichten een begaafd man : hij heeft het overal en te allen tijde getoond van zijne eerste jeugd af. 't Was te Rome dat hij doctor in wijsbegeerte en in godgeleerdheid werd. Hij knoopte er betrekkingen aan, die slechts met het leven hebben opgehouden, o. a. hij werd er de vriend van cardinaal Rampolla.

God schenke hem de eeuwige belooning !

Doctor Assen, Dartoisstraat, 10, Luik, Guillemins). Specialiteit : ziekten van de tanden.

— EEN MOEDIG MAN. — Donderdag namiddag gingen twee paarden, die voor eenen pakwagen gespannen waren op de Boverieksaai op hol ; ondanks al de pogingen van den voerman, gelukte het hem niet de vooruithollende dieren tegen te houden. Een onzer medeburgers, M. Lingier, kwam juist voorbij en zonder aarzelen sprong hij naar den kop der verschrikte paarden, die eindelijk bleven stilstaan, na hem een vijftigtal meter ver medegesleept te hebben.

SERAING. — AANBRANDING. — Zondag avond rond 10 ure, kwam de policieagent Despeuter, door de Leopoldstraat. Op den stoep zag hij eenen kerel staan, dien zijnen revolver met zes kogels laadde, met evenveel bedaardheid, alsof hij in eene schietplaats was. De agent hield hem aan. De kerel heet Lodewijk L... 28 jaar oud ; over eenige dagen had hij ruzie gehad, en daar hij dacht weldra te herbeginnen, had hij zich den revolver gekocht, dien hij aan 't laden was.

Men heeft hem achter de grendels gezet.

GRIVEGNÉE. — EENE VROUW VERBRAND. — Dinsdag namiddag rond 4 ure, zat vrouw P..., die op de Pétrypluats woont, aan de stoof ; eene vurige kool viel op den vloer, maar de vrouw

---

DE BOKKENRIJDERS in het Luikerland.

7de vervolg.

Al die ongelukkigen, zegt het verslag, waren van omtrent dezelfde misdaden beschuldigd, namelijk van brandstichtingen, van moord, van diefstallen in de kerken en elders, van heiligschenderijen, van afgrijselijke onteering der Heilige Hostie. Zij hebben meer dan twee honderd medeplichtigen beticht, die meestendeel in de omstreken van Wellen verbleven, buiten het gebied harer Hoogheid de vorstin-abdis. Zij hebben bekend dat zij onder elkander verbonden waren door een afschuwelijken eed, die doet huiveren ; deze eed behelsde dat zij aan God verzaakten, dat zij zich aan den duivel gaven, dat zij getrouw zouden zijn aan de bende, dat zij niemand hunner makkers of deelgenooten zullen aanklagen of beschuldigen, en dat, indien zij op de pijnbank iets verpoinbaarden, zij daarna hunne woorden zouden terugtrekken, dat zij dikwijls tot de Heilige Tafel zouden naderen, 't zij uit misprijzen van God, 't zij om het Allerheiligste Sacrament te onteeren, 't zij vooral om door te gaan als godvruchtige menschen, ten einde gemakkelijker te bedriegen, dat zij zullen moorden, stelen, branden, ieder maal het hun bevolen wordt door hunne officieren of andere oversten ; terwijl zij die afgrijselijke woorden uitspraken, trapten zij een kruisbeeld onder de voeten, spuwden erop, verbrijzelden het en wierpen dan de stukken in het vuur.

De twee en twintig gehalsrechten van Wellen, waarvan de meesten klaarblijkelijke tekens van een oprecht leedwezen gaven, hebben allen, op het oogenblik der strafuitvoering, alles wat zij te voren verpoinbaard hadden voor het gerecht, opnieuw bevestigd, zoodat het niet mogelijk is aan de waarheid te twijfelen.

In het gerechterlijk onderzoek dier ongeluk kigen en in de vonnissen tegen hen geveld, heeft men geenszins acht geslagen op het verbond, dat zij volgens hunne bekentenis met den duivel gesloten hadden ; men heeft hen enkel onderzocht en geoordeeld over de schrikkelijke misdaden waaraan zij plichtig waren.

Eenige zwakke of misschien ook wel kwaliigezinde geesten hebben die bende dieven, moordenaars, brandstichters en heiligschenners willen doen doorgaan voor eene sekte tooverars en alzoo getracht de aandacht der policie van hen af te wenden. 't Is te hopen dat de machten in de Staten zullen blijven naar middelen uitzien om ze uit te roeien.

De verantwaardigingen, door de afgrijselijkheid der misdaden ontstaan, gevoegd met het verlangen om vrede en veiligheid te doen heerschen in de vrijheerlijkheid van Wellen, had de vorstin aangemoedigd om de bende onkomen uit te roeien ; maar, van den eenen kant met genoeg bijgestaan en van den anderen verschrikt voor het groot getal betichten, ziet zij zich verplicht er aan te verzaken of minstens het uit te stellen tot op een anderen tijd. Het schijnt ongelooflijk dat de bende, verre van te minderen door de halsrechtingen, integendeel steeds aangroeit.

Het is niet mogelijk juist te bepalen op welk tijdstip dat geheim genootschap ontstaan is. Het bestaat in eenige streken tusschen Maastricht en Roermond sinds meer dan zestig jaar en heeft zich in al de omstreken verspreid. Dat van Wellen is er eene vertakking van en strekt zich uit over een groot deel van het Luikerland, van het Oostenrijksch en het Hollandsch Brabant, en volgens alle waarschijnlijkheid nog veel verder. Het is verdeeld in gezelschappen, omtrent gelijk de legertroepen. Iedere streek heeft haar opperhoofd, dat aan de bevelen van andere oversten gehoorzaamt. De meeste deelgenooten der bende worden regelmatig betaald in evenre tighed met de diensten die zij bewijzen. In een woord, er bestaat onder hen eene duislanige tucht, dat er niet aan valt te twijfelen dat het geene eenvoudige dorpelingen of domerikken zijn, die het bestuur in handen hebben.

De drossaard Clerx bevestigde in 1794 wat in dit verslag gezegd wordt. Hij was ooggetuige geweest van de aanhouding en de halsrechting van verscheidene deelgenooten als grijller van het balpowschap van Grevenbroek en ook als drossaard van Stockem :

» De kapitains, zegt hij, kennen elkaander, zij komen dikwijls samen en bespreken geheimen, die verborgen blijven, zelfs voor de eenvoudige aanhangers der bende en het is zonder twijfel dat die kapiteins nog andere oversten hebben. 't Is als eene verborgene sekte, die het gunstig oogenblik schijnt af te wachten om den godsdienst te vernietigen, de staatsbesturen te overweldigen en de soevereins te doen verdwijnen. Men kan zegen hier te lande Bokkenrijders heeten, zij zijn en blijven samenzweerders en aanhangers van eene geheime sekte, in andere landen Jacobijnen Vrijmetselaars, enz. genoemd. Om te bewijzen dat zulks geene eenvoudige vertelling maar de loutere waarheid is, wende men zich tot den magistraat van het gerechtshof 't zij van Maaseyck, 't zij van Neer-Oeteren, die zullen bekennen dat de meesten der gehalsrechten, gevangen of betichten aan het hoofd stonden, toen het gold de nieuwe municipaliteiten samen te stellen, de Fransche Constitutie aan te nemen en den godsdienst af te zweren. »

IV. — Te Munsterbilsen.

Hoogstwaarschijnlijk maakten de Bokkenrijders van Munsterbilsen deel van de bende van Wellen.

OO., woonachtig op de Oude Beek te Munsterbilsen, werd door O., van Wellen beticht van medeplichtigheid in den diefstal op de Hermolen, bij Sint-Truiden, in het jaar 1752. Op 21e September 1785 gaf het feodaal hof aan het gewoon hof van Munsterbilsen den last van OO., door den drossaard Nijpels te doen aanhouden :

» Leenmannen des eedelen en souverainen Leenzaal van Munsterbilsen, ter manisse van den heer stadhelder, naer oversien der acten en signantelijk der betigting van O., aen de schepenen van ons nedergericht Munsterbilsen, penen van ons nedergericht Munsterbilsen, leeren en rechargeeren u, dat gij, u voegende op uwen gewoonlijcken richterstoel en aldaer recht doende, sult wijsen den heer officier Nijpels wel gefundeert om te apprehendeeren den persoon van OO., inwoonder van Munsterbilsen, op de alde beeck. »

Den 25e October 1785 werd OO., tot de pijnbank veroordeeld en den 31e derzelfde maand tot den dood.

Vonnis van OO.

« ... Leeren en rechargeeren u, dat gij sult wijsen den heer officier wel gefundeert om OO., gevangen te doen brengen ter plaetse van executie en denselven aldaer met eene stroppe aan den hals aen eene galge te doen hangen dat de dood daerop volge, ten straf van hem en spiegel van anderen. »

Een aanzienlijke diefstal werd te Munsterbilsen gepleegd bij den kanunnik Nijpels en OO., had voor de strafuitvoering PP., van die misdaad beticht. Het feodaal hof gaf op 20e Maart 1786 het bevel van een gerechtelijk onderzoek te doen : « ... Gij zult vrij laten aen den heer officier Nijpels tegen den gevangen PP., te recrimineeren over den diefstal begaen ten huise van den eerw. heer Nijpels, in gevolg der betichting van OO., geexcuteerden, sulkx voor zoo veel, dat eerst en vooral bij personneele comparitie en afhooring van den gevangen sal blijken dat deselve is de persoon van PP., gevangen. »

De beschuldigde werd den 21e Maart veroordeeld tot drie uren kleine tortuur en, des noodigs, tot de strappade of groote tortuur ; den 30e Maart werd hij veroordeeld om opgehangen te worden, hetgeen 7 aanderdaags plaats had.

PP., had gedurende de pijniging verpoenbaringen gedaan nopens den diefstal bij Nypels en zijne medeplichtigen genoemd. Het feodaal hof deed hen aanhouden op 4e April 1786 ; het waren OO., zoon van PP., RR., zoon van OO., SS., schoonzoon van PP., TT., schoonzoon van OO., woonende te Eycke-op-den-Berg, en UU. Vier werden aangehouden en op de pijnbank gebracht, daarna veroordeeld om opgehangen te worden, in de maanden April en Mei. Enkel van OO., hebben wij nergens iets gevonden, noch van veroordeeling, noch van pijniging.

Dat de voorbeelden der overheid destijds ook niet altijd goed waren, blijkt genoegzaam uit het volgend verhaal.

Antoonet van Eltz-Kempenich, abdis gekozen in 1756, had moeilijkheden met hare ambtenaren en met de rechters van het feodaal hof. Deze hadden zich inderdaad gewend tot de schepenen van het hof van Luik, dat volgens besluit van den hofraad van Weenen niets in te brengen had in de vier heerlijkheden onder het gebied der abdis.

Vier leden van het feodaal hof van Munsterbilsen moesten dan verschijnen voor eenen raad door de abdis benoemd. Het rechtsgeding zou onderzocht worden en de stukken opgestuurd naar Weenen. De advokaten der vier betichten kwamen van Luik naar Munsterbilsen. De burgemeester Fock van Munsterbileen, besloot hen schrik aan te jagen om hen terug naar Luik te doen keeren, omdat hij vreesde dat het proces ten nadeele der abdis zou afdraaien.

In den avond van 11 September 1765 trof men mannen aan in de gracht verborgen voor het huis waar de advokaten verbleven ; twee hunner beweerden dat zij gezonden waren door Fock om na te gaan of er geen twist in het huis was, en zij voegden er bij dat de burgemeester vier en twintig man besteld had om hen te ondersteunen. Een hunner had een wapen onder de kleederen verborgen... Den volgenden avond was er wat feest in huis ; de raadsheer de Lintermans ging met den prokureur Janssen wat lucht scheppen op de brug van het voorhof, toen in de duisternis een man bijsloop en met een zwaard hem in het aangezicht wilde slaan ; hij lukte er in den slag af te weren en riep om hulp. Dadelijk kwam men uit het huis toegeloopen, maar men werd door eene talrijke menigte aangeraand en verplicht terug te keeren tot in het huis dat den ganschen nacht omsingeld bleef, er werd met steenen geworpen, beleedigingen en bedreigingen uitgekraamd en gedurig geroepen dat die Luikenaars niets anders zochten dan de abdis te benadeelen.

Zoodra de prins van Luik kennis kreeg van het feit, zond hij zeven en twintig soldaten naar Munsterbilsen om er de orde te handhaven.

Die muiterij was, volgens geschriften van den tijd het werk van den burgemeester Fock.

V. — Te Maaseyck

De benden dieven en brandstichters hadden zich zoodanig vermenigvuldigd tijdens de Revolutie van 1789 en het Fransch bewind, van 1792 tot 1793, dat de besturen van Luik, van de Oostenrijksche Nederlanden en van de Vereenigde Provinciën van Holland overeenkwamen om een soort van algemeene klopjacht in te richten, van 16 tot 19 December 1793, tegen die menigte baanstroopers, boosdoeners, verdachte landloopers, enz., namelijk te Antwerpen, Hoogstraeten, Turnhout, Diest, St-Maria, in de Nederlanden, te Oorschot, Grootzuntert, Wouw, Maastricht, in de Vereenigde provincien, te Bree, St-Truiden, Hoei, Maeseyck, Neer-Oeteren, in het prinsdom Luik.

De luitenant-drossaard Clerx hield dertien betichten aan, waarvan acht van Maaseyck, drie van Heppeneert en een van Neer-Oeteren. Hij bracht ze den 17e en 18e Januari 1794 naar de gevangenis van Maaseyck. Het waren VV., kuiper, WW., schoenmaker, XX., schoenmaker, YY., smid, ZZ., soldaat, AAA., wolspinder, BBB., wever, CCC., schoenmaker, allen van Maaseyck ; DDD., EEE., FFF., van Heppeneert en GGG., van Neer-Oeteren.

Drie hunner werden ter dood veroordeeld door het gerechtshof van Maaseyck en aldaar opgehangen den 1e Februari. Het waren VV., WW., en FFF. De twee eersten werden te Maaseyck begraven en de laatste te Aldeneyck.

Een brief, door Magnée van Maaseyck den 12e Februari 1794 geschreven aan zijnen broeder, die raadsheer van den prins was en zich te Tongeren bevond, bevat belangrijke bijzonderheden over die uitvoering :

« Schoon de brief van onze Hoogheid, naar den drossaard Clerex gestuurd, van den 3e dezer gedagteekend was, is hij eenige dagen op de post gebleven en werd eerst gisteren overhandigd. Onze vorst prijst Clercx over de moeiten die hij zich geeft voor het handhaven der orde en het bestraffen der misdaden. Hij laat insgelijks hooren dat het hem aangenaam zou wezen de misdaden en wetsovertredingen te kennen, die in dit arrondissement begaan werden. Hij voegt er bij van de vervolgingen en rechtsplegingen voorloopig te schorsen. De heer Clercx heeft dadelijk het gerecht vergaderd en kennis van den brief gegeven, een getuigschrift verzoekende nopens gemelde misdaden en overtredingen.

(WORDT VOORTG.)